

नवराजपुर गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
नवराजपुर, सिरहा

कृषि सेवा अन्तर्गतका सहायक चौथौं, नायव प्राविधिक सहायक पदका करार सेवा लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम
पाठ्यक्रमको रूपरेखा :- यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार दुईचरणमा परीक्षा लिइनेछ ।

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क :- १००

द्वितीय चरण :-अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- २०

प्रथम चरण – लिखित परीक्षा योजना (Examination Scheme)

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या x अङ्कभार	समय
सेवा सम्बन्धी	१००	४०	वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice)	५०x२ = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरण

वषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता	२०	मौखिक

१. यथासम्भव पाठ्यक्रमको सबै एकाईहरुबाट प्रश्नहरु सोधिनेछ ।
२. वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice) प्रश्नहरुकोउत्तर सही दिएमा प्रत्येक सही उत्तर बापत २ (दुई) अङ्क प्रदान गरिनेछ ।

नवराजपुर गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
नवराजपुर, सिरहा

कृषि सेवा अन्तर्गतका सहायक चौथौं, नायव प्राविधिक सहायक पदका करार सेवा लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

१. कृषि सम्बन्धी

- १.१ नेपालका सविधानमा कृषि तथा खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी व्यवस्था
- १.२ निजामती सेवा ऐन, २०४९ तथा निजामती सेवा नियमावली, २०५० मा कर्मचारीको आचरण, विद्रा र सजाय सम्बन्धी व्यवस्था
- १.३ राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१
- १.४ चालू योजनामा कृषि क्षेत्रका प्राथमिकता, लक्ष्य, उद्देश्य, कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन रणनीति
- १.५ कृषि विकास रणनीति २०१५-२०३५ र यसका प्रमुख विशेषताहरु
- १.६ वर्तमान कृषि विभागको संरचना र उपलब्धि
- १.७ कृषि विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत प्रसारसेवा कार्यक्रम
- १.८ कृषि उत्पादन सामग्रीहरु (बीउ विजन, मल, सिँचाइ, कृषि औजार, रासायनिक र जैविक विषादि, सुक्ष्म खाद्य तत्व तथा हर्मोन) का व्यवस्था र प्रयोग
- १.९ उत्पादित कृषि वस्तुहरुको बजार व्यवस्था, उत्पादन लागत र बिक्रि मूल्य निर्धारण
- १.१० कृषि विकासमा सरकारी, सहकारी, निजी क्षेत्र तथा महिला एवं युवाहरुका भूमिका
- १.११ नेपालका अर्थतन्त्रमा कृषि क्षेत्रका योगदान र प्रमुख समस्याहरु
- १.१२ कृषि वस्तुहरुको उत्पादनोपरान्त (Post-harvest) हुने क्षति र क्षति कम गन उपायहरु
- १.१३ प्राञ्जारिक कृषि उत्पादनका सिद्धान्तहरु
- १.१४ कृषि तथ्याङ्क, अनुगमन एवं मूल्यांकनका महत्व
- १.१५ कृषि क्षेत्रमा बाली बीमा सम्बन्धी व्यवस्था
- १.१६ कृषि आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण र औद्योगीकरण वार सामान्य जानकारी
- १.१७ प्राकृतिक प्रकोप (बाढी, पहरो, असिना, तुषारो, खडेरी), जलवायु परिवर्तन (तापक्रम र वर्षा) का असर तथा अनुकूलन र न्यूनीकरणका उपायहरु
- १.१८ दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरु
- १.१९ सघीयतामा कृषि क्षेत्र एवं कृषि विकास कार्यक्रममा स्थानीय तहहरुका भूमिका
- १.२० प्रदेश नं.२ कृषि संग सम्बन्धित ऐन, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्ड
- १.२१ प्रदेश नं. २ कृषि संग सम्बन्धित योजना, नीति, रणनीति

२. बागवानी

- २.१ बागवानी (हार्टिकल्चर) का परिभाषा र यसका शाखाहरु
- २.२ नेपालमा बागवानी विकासका आवश्यकता र सम्भावना
- २.३ फलफूल र तरकारी बालीहरुको वर्गीकरण

नवराजपुर गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
नवराजपुर, सिरहा

कृषि सेवा अन्तर्गतका सहायक चौथौं, नायव प्राविधिक सहायक पदका करार सेवा लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

- २.४ नेपालका जलवायु क्षेत्र (Climatic zones) र विभिन्न क्षेत्रमा गरिने फलफूल खेती
- २.५ करेसावारी (Kitchen garden) का महत्व र स्थापना
- २.६ बगैचा स्थापना : जग्गाका तयारी, बगैचाको रेखाङ्कन, खाडल खन्ने, बोट लगाउने दूरी र तरीका, बार बन्देज तथा वायु अवरोधक विरुवाहरू
- २.७ तरकारी बालीको उत्पादन :
 - २.७.१ आलु (Potato)
 - २.७.२ काउली समूह (Cole crops)
 - २.७.३ फल समूह (Fruit vegetables)
 - २.७.४ जरे बाली समूह (Root crops)
 - २.७.५ गानो बाली समूह (Bulb crops)
 - २.७.६ फर्सी समूह (Cucurbits)
 - २.७.७ सागपात समूह (Leafy vegetables)
 - २.७.८ कोशे बाली समूह (Leguminous vegetables)
- २.८ फलफूल बोटका प्रसारण
 - २.८.१ बीउबाट प्रसारण (Sexual propagation)
 - २.८.२ वानस्पतिक प्रसारण (Vegetative propagation): कटिङ्ग, लेयारिङ्ग, ग्राफ्टिङ्ग, बडिङ्ग
- २.९ फलफूल, औद्योगिक बाली तथा तरकारीको नर्सरी स्थापना र व्यवस्थापन
- २.१० बगैचाको प्रबन्ध : माटोका प्रबन्ध, प्राङ्गारिक तथा रासायनिक मलका प्रयोग विधिहरू, सिचाइ र निकास, अन्तरबाली, मल्लिचङ्ग (छापा)
- २.११ फलफूल बोटका तालीम र काँटछाँट (Training and pruning) को महत्व र तरीकाहरू
- २.१२ फलफूल खेती प्रविधि : आँप, सुन्तला जात (Citrus), किवी, स्याउ, ओखर, नास्पाती, भूईँकटहर, अम्बा, मेवा, केरा र अंगुर
- २.१३ बेमौसमी तरकारी उत्पादन
- २.१४ तरकारी बीउ उत्पादन प्रविधि : काउली, मूला, गोलभेंडा, केराउ, फर्सी
- २.१५ विउ आलु उत्पादन प्रविधि
- २.१६ बागवानीजन्य बालीहरूका उत्पादनोपरान्त क्षति नियन्त्रण
- २.१७ फलफूल, तरकारी, आलु तथा मसला बालीका प्रमुख जातहरू
- २.१८ नेपालमा चिया, कफि, अलैचि अदुवा र बेसार खेती
- २.१९ नेपालमा बागवानीजन्य उत्पादित वस्तुहरूको बजार व्यवस्था

नवराजपुर गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
नवराजपुर, सिरहा

कृषि सेवा अन्तर्गतका सहायक चौथौं, नायव प्राविधिक सहायक पदका करार सेवा लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

२.२० सुन्तलामा ट्रास (Citrus decline) तथा समाधानका उपाय

२.२१ तरकारी बालीमा बणशंकर जातहरुको प्रयोग

३. कृषि प्रसार

३.१ कृषि प्रसार-परिचय, अवधारणा, सिद्धान्त, महत्व र विशेषताहरु

३.२ कृषि प्रसार कार्यकता र निजमा हुनुपर्ने गुणहरु

३.३ नेपालमा सञ्चालन भएका विभिन्न कृषि प्रसार पद्धतिहरु

३.४ नेपालमा सञ्चालित विभिन्न कृषिप्रसार तरिकाहरु र तिनीहरुको सञ्चालन विधि

३.५ अगुवा कृषक तथा कृषक समूहका परिचय, महत्व एवं कृषि प्रसारमा अगुवा कृषकका भूमिका

३.६ कृषक समूह गठन प्रकृया एवं प्रभावकारी परिचालन, कृषक समूह मार्फत कृषि प्रसार काय सञ्चालन

३.७ कृषि प्रसारमा स्थानीय नेतृत्वका भूमिका

२.२२ Innovation, diffusion and adopters' categories

३.८ कृषि सञ्चार र प्रविधि प्रसारणमा श्रव्यदृश्य सामग्री, मोबाइल एप्लिकेशन र किसान कल सेन्टर

३.९ कृषि तालिम र यसका महत्व तथा कृषक तालिममा आवश्यकता पहिचान

३.१० प्रभावकारी तालिम सञ्चालनका आधारहरु

४. बाली विज्ञान

४.१ बाली विज्ञानका परिभाषा र नेपालमा बाली विकासको महत्व

४.२ नेपालमा लगाइने खाद्यान्न, दलहन, तेलहन तथा औद्योगिक बालीहरुको वैज्ञानिक वर्गीकरण र नामाकरण

४.३ नेपालका विभिन्न आवहवाका लागि विगत पाँच वर्षमा सिफारीस गरिएका धान, मकै, गहुँ, ऊखु, जुट, मुसुरो, र तोरी बालीका जात र तिनीहरुका पाक्न अवधि, सरदर उत्पादन क्षमता, सिफारीस क्षेत्र र मुख्य विशेषताहरु

४.४ बीउका परिभाषा, प्रमाणीकरण र यर्थाथ संकेतपत्र पद्धतीअनुसार बीउका पुस्ताहरुका नाम एवं पुस्ता जनाउन टयागका रङ्ग

४.५ गुणस्तरीय बीउ उत्पादन र उत्पादनोपरान्त गुणस्तर कायम राख्न अपनाउनुपर्ने विधिहरु

४.६ धान, मकै, गहुँ, ऊखु, जुट, मुसुरो, र तोरी बालीहरुको उन्नत खेती प्रविधि

४.७ नेपालका विभिन्न क्षेत्रमा प्रचलित बालीचक्र तिनका महत्व, उदहारण र संकेत चिन्ह

५. बाली संरक्षण

५.१ नेपालका प्रमुख खाद्यान्न, नगदे, तरकारी एवं फलफूल बालीका प्रमुख रोग, किरा, मुसा एवं भ्रारपातका नाम, पहिचान, नोक्सानी, लक्षण एवं रोकथाम प्रविधि

५.२ एकीकृत शत्रुजीव व्यवस्थापन (Integrated pest management) परिचय, सिद्धान्त र महत्व, कृषक पाठशाला तरीका र भूमिका

नवराजपुर गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
नवराजपुर, सिरहा

कृषि सेवा अन्तर्गतका सहायक चौथौं, नायव प्राविधिक सहायक पदका करार सेवा लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ५.३ कृषि विकासमा उत्पादनोपरान्तको रोगकिरा व्यवस्थापनका महत्व र यस क्षेत्रमा उपलब्ध प्रविधिहरू
- ५.४ बाली संरक्षण प्रयोगशाला निदान सेवाका लागि प्रयोग हुन सामान्य विधिहरू
- ५.५ रोग, किरा एवं भारपात तथा यिनको प्राकृतिक शत्रुहरू (मित्रजीव) जानकारी र उपयोगिता
- ५.६ मौरी पालन, रेशम किरा पालन तथा किम्व खेतीका उन्नत प्रविधि
- ५.७ नेपालमाखेती गरिएका च्याउका प्रजाती र कन्य तथा गोब्रे च्याउ खेती प्रविधि
- ५.८ रोग किरा व्यवस्थापनमा एबिलत quarantine का भूमिका
- ५.९ जीवनाशक विषादी ऐन, २०४८ र जीवनाशक विषादी नियमावली, २०५० का विशेषताहरू
- ५.१० विरुवा संरक्षण ऐन, २०६४ र विरुवा संरक्षण नियमावली २०६४ का विशेषताहरू
- ५.११ नेपालमा प्रतिबन्ध गरिएका विषादीहरू, विषादीका सुरक्षित प्रयोग र विषादी अवशेष द्रुत विश्लेषण
- ५.१२ जैविक, वानस्पतिक तथा रासायनिक विधिबाट बाली संरक्षण
६. कृषि अर्थशास्त्र
 - ६.१ कृषि अर्थशास्त्रका परिचय र कृषि विकासमा यसका महत्व
 - ६.२ मांग तथा आपूर्तिको परिचय र नियम
 - ६.३ बजारमुखी कृषि उत्पादन योजनाका अवधारणा
 - ६.४ कृषि विकासमा बजारको महत्व
 - ६.५ फार्मगेट, थोक तथा खुद्रा मूल्यका अवधारणा
 - ६.६ समूह बजार, हाट बजार, सहकारी बजारको परिचय, वर्तमान स्थिति र कृषि विकासमा यसको महत्व
 - ६.७ खाद्य तथा पोषणसुरक्षाको अवधारणा
 - ६.८ उत्पादन लागतका परिचय र तुलनात्मक लाभका बालीहरूका पहिचानमा यसका भूमिका
 - ६.९ प्राथमिक तथ्याक (Primary data) र सहायक तथ्याक (Secondary data) का परिचय तथा श्रोतहरू एवं तथ्याक संकलन गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरू
 - ६.१० कृषि कटिङ्ग र यसका महत्व
 - ६.११ कृषि उद्यम (Agri-business) का परिचय र नेपालमा यसका सम्भावनाहरू
 - ६.१२ नेपालमा वस्तुगत कृषि उपजहरूको बजार प्रणाली बारे जानकारी
 - ६.१३ कृषिवस्तुमा मूल्य श्रृंखला विकासको परिचय तथा महत्व
७. माटो व्यवस्थापन
 - ७.१ माटोका परिभाषा, माटो निर्माणको प्रक्रिया र नेपालका माटोबारे सक्षिप्त जानकारी
 - ७.२ माटोका गुणहरू
 - ७.२.१ भौतिक गुण - माटोका बनोट, बुनोट, घनत्व, रंग, माटोका पानी धारण गर्ने क्षमता
 - ७.२.२ रासायनिक गुण - माटोका प्रतिक्रियापि.एच.), प्रागारिक पदार्थ र यसको महत्व, कार्बन, नाईट्रोजन अनुपात
 - ७.२.३ जैविक गुण - राईजोबियम र एजोटोव्याक्टर
 - ७.२.४ अम्लीय र क्षारीय माटोका सुधार किन र कसरी

नवराजपुर गाउँपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
नवराजपुर, सिरहा

कृषि सेवा अन्तर्गतका सहायक चौथो, नायव प्राविधिक सहायक पदका करार सेवा लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

- ७.३ विरुवालाइ आवश्यक निम्न खाद्यतत्वहरुका काम र यिनका कमी हुँदा देखिने लक्षण र रोकथामका उपायहरु
- ७.३.१ मुख्यतत्वहरु - नाईट्रोजन, फस्फोरस र पोटास
 - ७.३.२ सहायक तत्वहरु - क्याल्सियम, म्याग्नेसियम र गन्धक
 - ७.३.३ सूक्ष्मतत्वहरु - फलाम, तामा, जस्ता, म्याग्नेज, मोलिब्डेनम, सुहाग (बोरोन) र क्लोरिन
- ७.४ मल र मलखाद
- ७.४.१ प्रागारिक मलहरु (कम्पोष्ट मल, गोठेमल, भर्मिकम्पोष्ट, सूक्ष्म जैविक मल, कुखुराका मल, हरियो मल, बायोग्याँस लेदोका मल)
 - ७.४.२ रासायनिक मलहरु (नाईट्रोजनयुक्त, फस्फोरसयुक्त, पोटासयुक्त, मिश्रित र यौगिक, सहायक खाद्यतत्वयुक्त, सूक्ष्मतत्वयुक्त)
 - ७.४.३ मलका मात्रा निकाल्न तरिका
 - ७.४.४ मलका प्रकृति, प्रयोग समय र प्रयोग गर्ने तरिकाहरु
- ७.५ माटो जाँच सेवा:
- ७.५.१ माटोका नमूना लिने तरिका: किन, कहिले र कसरी
 - ७.५.२ माटो जाँचका लागि माटोका तयारी
 - ७.५.३ प्लट दयह बाट नाईट्रोजन, फस्फोरस, पोटास तथा पि.एच. पत्ता लगाउन तरिका
- ७.६ माटो शिविर र यसका महत्व, घुम्ती माटो परीक्षण प्रयोगशालाबाट माटो जाँच
- ७.७ माटोका उर्वराशक्ति कायम राख्ने र बाली उत्पादनमा यसको व्यवस्थापन र महत्व
- ७.८ भू-क्षय (Soil erosion) र यसका कारण, प्रकार तथा व्यवस्थापन

***** End *****